

на посаду нотаріуса, нагляд за виконанням нотаріусами своїх обов'язків, організація навчання стажистів нотаріуса тощо.

В узагальненому вигляді основні принципи, згідно з якими здійснюється державне регулювання нотаріальної діяльності в зарубіжних країнах, що входять до складу Міжнародного союзу латинського нотаріату, полягають у дуалістичному статусі нотаріуса, специфічність якого зумовлена органічним поєднанням публічно-правових та приватноправових засад, причому пріоритетним у правовому статусі нотаріуса слід вважати здійснення функцій державної влади. З цього, що є цілком логічним, випливає необхідність певного управління та контролю з боку держави – визначення відповідними законами територіальної зони діяльності нотаріусів, забезпечення оптимізації нотаріальних послуг і запобігання монополізації, що здійснюється, як правило, встановленням певних вимог для допуску до професії та кількості посад на тій чи іншій території, встановлення певних тарифів для оплати вчинюваних дій тощо.

Доцільність запозичення здобутків зарубіжного досвіду при розробці нових проектів щодо нотаріальної діяльності повинно бути дуже виваженим, із акцентуванням уваги на сумісності норм, які рецепіюються, і реаліях вітчизняної правової системи. Реформування державного регулювання у сфері нотаріальної діяльності в Україні повинно бути націлене на більш ефективне здійснення функцій захисту прав та інтересів громадян, підприємств, установ та організацій і вдосконалення контролю з боку держави.

Одержано 24.10.2016

УДК [349.2:351.74](477)

Валентина Василівна ГОНЧАРУК,

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри трудового та господарського права факультету № 2
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ПРЕЗУМПЦІЯ ПРАВОТИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО – ВИМОГА ЧАСУ ЧИ ПРИМХА ВЛАДИ?

Необхідність реформування органів правопорядку країни в українському суспільстві назріла після Революції гідності. 2 липня 2015 року Верховна Рада проголосувала в другому читанні та в цілому законопроект 2822 «Проект Закону про Національну поліцію». 4 серпня Президент України Петро Порошенко підписав закон «Про Національну поліцію», а вже 6 серпня закон був опублікований в парламентській газеті «Голос України». Закон набув чинності через три місяці з дня, наступного після дня публікації, за винятком деяких

положень. У частині про поліцейські підрозділи патрульної поліції в Києві цей закон набув чинності з дня його публікації. У частині про поліцейські підрозділи в Одесі та Львові закон набув чинності з 20 серпня 2015 року. 16 вересня 2015 року Прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк заявив, що Кабмін прийняв рішення про ліквідацію всіх територіальних підрозділів МВС і на їхньому місці будуть створені територіальні підрозділи Національної поліції. 7 листопада 2015 року набув чинності закон України «Про Національну поліцію» і Положення про Національну поліцію, затверджене постановою Кабінету Міністрів України 28 жовтня 2015 року. З цього дня міліція в Україні офіційно припинила своє існування.

Пройшов рік...

Звістка про загибель 25 вересня 2016 року двох поліцейських у Дніпрі під час виконання службового обов'язку сколихнула всю Україну. Уже на наступний день Міністр внутрішніх справ Арсен Аваков анонсував внесення до парламенту законодавчих ініціатив, що передбачають презумпцію правоти поліцейського. «Імператив презумпції правоти поліцейських повинен стати соціальною нормою. Спочатку підкоряйся поліцейському – потім оскаржуй», – зазначив міністр.

В Міністерстві внутрішніх справ та Національній поліції підготовлено остаточну концепцію 14 законодавчих змін щодо розширення повноважень поліцейських. Запропоновані правки стосуються трьох нормативних актів: Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також законів «Про дорожній рух» та «Про Національну поліцію».

Так, концепція пропонує внести зміни до КУпАП, які посилять відповідальність за залишення місця ДТП, збільшать строки адміністративного затримання осіб, які вчинили адміністративне правопорушення (не більше 24 годин), удосконалять тимчасове затримання транспортних засобів, а крім того скасують норми щодо наявності двох свідків при здійсненні поліцейськими огляду водія на стан алкогольного або наркотичного сп'яніння.

Підготовлені в МВС зміни до закону України «Про дорожній рух» встановлять обов'язок водіїв передавати, а не пред'являти правоохоронцям документи на перевірку, а також заборонять їм виходити з автомобіля без дозволу поліцейського.

Найбільшу кількість змін концепція пропонує внести до закону «Про Національну поліцію». Зокрема, пропонується ввести відносно українських поліцейських принцип безперервності (обов'язок правоохоронців реагувати на злочини незалежно від посади, місцезнаходження і часу доби).

Водночас, поліцейські, які застосовують поліцейські заходи, отримують право звертатись до осіб з «обов'язковими для виконання вимогами і розпорядженнями щодо їх способу поведінки для ефективного проведення поліцейського заходу» (виключаючи злочинні вимоги).

Пропонується ввести додаткову підставу для зупинення транспортного засобу (у зв'язку з підозрою, що водій знаходиться в стані сп'яніння або під впливом лікарських препаратів), а також удосконалити систему застосування поліцейськими спецзасобів. Передбачено, що кожна особа, до якої звернувся поліцейський, незалежно від її правового статусу, зобов'язана «неухильно виконати вимогу поліцейського, крім виконання явно злочинної вимоги або розпорядження». При цьому, особа, яка виконала вимогу або розпорядження поліцейського, має право оскаржити рішення або дії поліцейського в установленому порядку.

Громадськість таку ініціативу зустріла досить неоднозначно, посилаючись на те, що це суперечить закріпленій у Конституції презумпції невинуватості особи та призведе до утворення в Україні поліцейської держави. Нагадаємо, що відповідно до ст. 62 Конституції України особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Відтак, презумпція невинуватості – це правовий принцип, за яким щодо особи, яка підозрюється у вчиненні злочину або правопорушення, припускається невинність до того часу, доки її вину не буде доведено у порядку, передбаченому законодавством, і встановлено вироком суду, який набрав законної сили.

Натомість поміж вчених наразі відсутнє єдине розуміння щодо того, чи поширюється презумпція невинуватості на адміністративні відносини, чи стосується лише осіб, які притягаються до кримінальної відповідальності. Водночас, існує точка зору, що принцип презумпції невинуватості є одним із принципів верховенства права та поширюється на усі відносини у суспільстві. Проте, у чинному законодавстві відсутня пряма норма про невинуватість особи, доки не винесено постанову про накладення на неї адміністративного стягнення. Отже, в адміністративному праві презюмується вина особи.

Згідно з Конституцією презумпція невинуватості стосується лише осіб, які підозрюються у вчиненні саме злочину, а не адміністративного проступку. Відтак, презумпція правоти поліцейського здається доречною. Крім того, вона вже діє на практиці, хоча й не закріплена законодавчо. Наприклад, якщо водія було зупинено за порушення

правил дорожнього руху та складено стосовно нього протокол про адміністративне правопорушення, то спочатку водій такий протокол зобов'язаний засвідчити власним підписом, а лише потім у нього з'являється право на оскарження складеного протоколу до суду.

Відповідно до ст. 2 закону України «Про Національну поліцію» завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;

- 3) протидії злочинності;

- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Безумовно, для належного виконання цих завдань поліцейські мають бути захищеними не лише на фізичному, а й на законодавчому рівнях. Поліцейські повинні бути наділені відповідними повноваженнями, а громадяни, в свою чергу, зобов'язані забезпечувати беззаперечне виконання їхніх законних вказівок. Однак, необхідно зазначити, що вказаний принцип може діяти тільки у випадку, коли суспільство абсолютно впевнене, що поліцейський, який перебуває на службі, діє виключно в межах повноважень та закону. Крім того, держава повинна гарантувати справедливі суди, які в найкоротші строки, дійсно, всебічно та об'єктивно розглянуть справу та зможуть оцінити законність дій поліцейського, якщо цього потребуватиме ситуація.

Одержано 26.10.2016

УДК 347.77

Наталія Олександрівна ГОРОБЕЦЬ,

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри юридичних дисциплін Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Олена Миколаївна ЄРМОЛЕНКО,

студентка 1 курсу Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ

МАШИННА ТВОРЧИСТЬ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Світло вільної наукової, технічної і художньої творчості з давніх часів наполегливо пробивається до світового визнання. Завдяки бурхливому розвитку науково-технічного прогресу, інтернаціоналізації господарських зв'язків, комп'ютеризації виробництва інформація стала таким же об'єктом права власності, як і засоби виробництва.